

*Fabra, encara*

GEORGINA JORDANA

Universitat Autònoma de Barcelona

georginajor@gmail.com

PRADILLA CARDONA, Miquel Àngel (ed.): *Fabra, encara. Actes del III Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra» (Tarragona, 17, 18 i 19 de desembre de 2008)*, Barcelona: Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, 2012; «Biblioteca Filològica», 73.

Just abans d'entrar el 2013, l'any de commemoració del centenari de les *Normes ortogràfiques* de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), aprovades a partir d'una ponència de Fabra, han vist la llum les actes del III Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra», celebrat a la Universitat Rovira i Virgili els dies 17, 18 i 19 de desembre de 2008. El recull dels treballs que s'hi van presentar s'aplega en el volum titulat *Fabra, encara*, editat pel professor d'aquesta universitat Miquel Àngel Pradilla i publicat per l'IEC.

Aquesta novetat bibliogràfica prova que els estudis sobre l'obra i la figura de Pompeu Fabra continuen tenint absoluta vigència i centren l'atenció d'una bona part de la comunitat científica, nacional i internacional. Ho demostra també el fet que el col·loqui esmentat s'hagi consolidat amb la convocatòria d'una quarta edició, prevista per al 2013. L'origen d'aquestes trobades acadèmiques es remunta, però, a l'any 1998, quan se'n va inaugurar la sèrie amb motiu del cinquantenari de la mort de Fabra. I va trobar continuïtat en una segona edició de l'any 2003.

Els estudis que es reuneixen a *Fabra, encara* tenen l'objectiu d'aprofundir en l'obra lingüística i filològica del Mestre i també en el conjunt del corpus normatiu, i alhora de revelar-ne aspectes nous a la comunitat científica. Són quatre els blocs en què s'apleguen les diferents conferències, ponències i comunicacions presentades en l'esmentat col·loqui. Atesa la dimensió social de l'obra lingüística de Fabra, el primer bloc de treballs es dedica als aspectes històrics i socials. N'hi ha dos més, el segon i el tercer, que tracten dos aspectes de l'obra lingüística de Fabra: d'una banda, la descripció i codificació gramatical i, de l'altra, la fixació lexicogràfica. S'hi afegeix un darrer bloc, breu, dedicat a la tasca de codificació d'altres llengües romàniques com la variant occitana d'Aran i el sard.

El primer bloc, titulat «Aspectes històrics i socials», està constituït per una ponència i divuit comunicacions que es remunten en el temps per situar l'obra de Fabra en la història i en la societat. La ponència de Jordi Ginebra (URV) se centra en «[l]a implantació social del fabrisme: l'acció d'Antoni Rovira i Virgili». Ginebra recupera la figura de Rovira i Virgili que, durant el primer terç del segle xx, va difondre la normativa fabriana entre les classes menestrals i populars, per mitjà de plataformes de difusió, com ara *L'Esquella de la Torratxa*, un setmanari satíric, republicà i anticlerical de gran penetració popular. Les comunicacions

recollides en aquest bloc insisteixen, en general, en la difusió de l'obra de Fabra per mitjà de la premsa, com va dur a terme *La Veu de Catalunya* amb els articles intitolats «Per l'unitat de la llengua», que descrivien la qüestió lingüística en aquells moments, un episodi estudiat per Clara Barnada (UdG) a «L'empremta de Fabra i les Normes ortogràfiques a *La Veu de Catalunya* (1910-1917)»; i també revistes de menys abast de públic però, igualment, claus en la difusió de la figura i de l'obra de Pompeu Fabra com *Patria. Setmanari Català, Acció Comarcal i Cultura* (Alt Camp) i *La Conca de Barbará, Gazeta de la Conca, La Nova Conca/El Seny Gros/Aires de la Conca* i *El Francolí* (Conca de Barberà) esmentades en la comunicació «La difusió del fabrisme a l'Alt Camp i la Conca de Barberà a través de la premsa del primer terç del segle XX», de Sílvia Güell i Roser Llagostera (URV); o una revista més recent, al tardofranquisme, com *Tele/Estel*, que va difondre coneixements de català a la columna «Aclariments lingüístics», elaborada entre 1966 i 1970 per Josep Ibàñez Senserrich i, posteriorment, per Albert Jané, tal com expliquen Daniel Casals i Neus Faura (UAB). També hem d'indicar que, en aquest primer bloc, hi ha comunicacions que estudien literats que van divulgar la normativa fabriana, com el cas ja esmentat d'Antoni Rovira i Virgili, i altres intel·lectuals que es van adherir a la normativa, com Joan Puig i Ferrer, tal com posa de manifest el treball «El codi gramatical de Fabra i la praxi dels escriptors. A propòsit de Puig i Ferrer», una comunicació de Maite Domingo i Jordi Ginebra (URV), en què exposen una anàlisi comparativa de les diferents edicions de *La dama enamorada*. Un altre cas analitzat és el de Joan Fuster, que, tal com s'explica en un treball d'Enric Portalés (Universitat Jaume I), seguia la normativa fabriana i defugia valencianismes localistes i excloents («“Donar gat per llebre”: les estratègies argumentatives en l'obra política de Joan Fuster»).

Finalitzem aquest primer bloc esmentant les restants comunicacions que, en síntesi, exposen els fets històrics i socials que van dur a la dignificació de la llengua catalana. Aquestes comunicacions són «El progrés de la llengua», d'Antoni Arnal (URV); «Fabra i la tradició de la llengua comuna: la construcció d'un discurs», de Josep M. Bernal; «Sobre la qualitat lingüística dels mitjans de comunicació», d'Oriol Camps (CCMA); «Fabra i Coromines n'estarien orgullosos», de Jaume Corbera (UIB); «Dos codis per al català: l'IEC i l'ALC. Anàlisi de la seva difusió en el món escolar (1913-1939)», de Narcís Iglésias (UdG); «Pompeu Fabra i els descastellanitzants. Una contradicció aparent», de Lluís Marquet; «El model lingüístic dels mitjans de comunicació. Quatre factors», de Toni Mollà; «Les obres didàctiques de Fabra a l'Editorial Barcino», d'Albert Rico (UAB); «La influència de Pompeu Fabra i Antoni Rovira i Virgili en la consolidació d'una cultura catalana: les revistes *Cenacle* i *Ciutat*», de M. Carmen Riu de Martín (UB); «La difusió del fabrisme al Priorat, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta a través de la premsa local (1927-1936)» i «Les ressenyes de les primeres obres de Fabra aparegudes a la premsa (1891-1918), ambdues de Xavier Rull (URV); «Una reflexió sobre el primer antinormisme», de Magí Sunyer (URV), i «Carles Riba i Pompeu Fabra», d'Isabel Turull (Universitat La Sapienza de Roma).

En el segon bloc, «Aspectes gramaticals: descripció i codificació», s'inclouen dues ponències i onze comunicacions en què s'analitzen aspectes gramaticals concrets de l'estructura de la llengua catalana. Les ponències, d'una banda, de Sebastià Bonet (UB), «Fabra i els adverbis en *-ment*» i, de l'altra, de Joan Julià-Munné (UdL), «[l]a fonamentació ortològica de Fabra i les aplicacions de Coromines», s'adrecen a especialistes en gramàtica. En la primera, Bonet exposa una reflexió ben fonamentada sobre els adverbis en *-ment*, tot tenint en compte «una coneguda lliçó de la gramàtica pòstuma fabriana» (vegeu Fabra (2007 [1956]. *Gramàtica catalana*. 19a ed. especial «Fabra, 60 anys després», Barcelona: Teide). De l'altra, Julià-Munné analitza diferents principis ortoèpics i ortològics. Al costat d'aquests treballs, també volem esmentar la comunicació d'Imma Creus (UdL) «L'ortoèpia fabriana a partir de les *Converses filològiques*» amb l'objectiu que el lector s'adoni de la importància que Fabra atorgava a l'oralitat.

Acabem aquest segon bloc, amb la relació de la resta de comunicacions que completen aquest bloc, que són «La normativització del català de l'Alguer (1992-2008)», de Joan Armangué i Luca Scala (Universitat de Càller); «Problemes de codificació de l'alguerès», d'Andreu Bosch (UB); «La construcció *lo + que* amb valor abstractiu en el *Tirant lo Blanch* en contrast amb la normativa fabriana», d'Eduard Baile (UA); «“L'a castillan est un a légèrement assourdi [...] Le catalan admet deux a” (Fabra, 1897: 8). La vocal baixa del català central i de l'espanyol septentrional en entrevistes radiofòniques», de Josefina Carrera-Sabaté (UB); «L'ús de les preposicions *per* i *per a* en les definicions de la primera edició del DGLC» i «La *Gramàtica Catalana* (1956), de Pompeu Fabra, davant la possibilitat de *qui* subjecte o complement directe en oracions relatives», ambdues de Joan Costa (UPF); «Verbs pronominals inherents: descripció i representació lexicogràfica», de Mercè Lorente (UPF); «Les propostes per a l'estàndard oral valencià de l'IEC i de l'AVL», de Josep-Àngel Mas (UPV); «La *e* tònica del català davant <l>», de Mònica Montserrat i David Paloma (UAB), i «Circumstancials o connectors? La proposta de Fabra (1956)», d'Abelard Saragossà (UV).

El tercer bloc, «Aspectes lexicogràfics», format per dues ponències i set comunicacions, estudia la diversitat del lèxic català així com la seva evolució, les necessitats lingüístiques de la societat i la riquesa lexicogràfica que això suposa. La ponència de Kálmán Faluba (Universitat Eötvös Loránd de Budapest) «Normativa i geosinònims» exposa un estudi de sèries sinonímiques i el tractament que els dona la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC). El treball de Joaquim Rafel (UB) «L'obra lexicogràfica de Fabra i les tendències de la lexicografia actual» presenta un estudi sobre el *Diccionari general de la llengua catalana* (DGLC), de Pompeu Fabra, que recull elogis i crítiques sobre el repertori lèxic emprat pel Mestre i la seva organització en categories.

En general, les comunicacions d'aquest tercer bloc mostren la situació de la llengua catalana, pel que fa a la seva evolució i riquesa. Les set comunicacions que s'hi apleguen són «Neologia aplicada a l'actualització lexicogràfica: els neologis-

mes de BOBNEO al DIEC2», d'Alba Coll i M. Teresa Cabré Castellví (UPF); «La inclusió d'afixos en el DGLC: una novetat lexicogràfica a principis del segle XX», de Francesc Feliu (UdG) i d'Olga Fullana (IEC); «Observacions sobre el *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra i la normalització del llenguatge botànic català», de Ramon Marrugat (URV); «Fonaments per al seguiment de la terminologia normalitzada en llengua catalana», de M. Amor Montané i M. Teresa Cabré Castellví (UPF); «El *Diccionari ortogràfic abreujat* de Pompeu Fabra: característiques i novetats», de Joan Puig; «Amb *f* de (Pompeu) Fabra: els elements extrínsecs en adjectius i adverbis», de Joan Rebagliato (TERMCAT), i «Elements d'anàlisi entre el *Diccionari ortogràfic* (1931), de Pompeu Fabra, i el *Vocabulari ortogràfic valencià* (1933), de Carles Salvador», d'Àngela Buj (URV).

El quart i últim bloc, «Codificació d'altres llengües», aplega una ponència i dues comunicacions. La ponència de Diegu Corràine (Ufitziu de sa Limba Sarda), titulada «La llengua sarda comuna. Característiques i història d'un procés», i la comunicació d'Aitor Carrera (UdL) «De les *Normes ortogràfiques a l'occitan larg*. La codificació de l'aranès davant de l'estandardització de l'occità general», presenten estudis sobre l'evolució de la codificació d'unes llengües, el sard i l'aranès, i els respectius processos d'estandardització. Cal assenyalar, també, la comunicació d'Immaculada Fàbregas (Universitat de Bretanya Sud) «Pompeu Fabra i Frañsez Kervella: dos científics, dos lingüistes», que tracta l'obra lingüística de Kervella i compara la figura d'aquest lingüista bretó i la de Fabra.

Els textos aplegats a les *Actes del III Col·loqui Internacional «La lingüística de Pompeu Fabra»* presenten, de la mà d'especialistes de renom, un ampli ventall d'estudis relacionats amb la llengua catalana en general i amb l'obra de Fabra en particular. Estem segurs que els treballs de recerca que, amb aquesta publicació, es posen a l'abast de la comunitat científica, mostraran nous enfocaments i dades refermades en relació amb l'obra de Fabra i amb la normativa. En definitiva, *Fabra, encara* servirà perquè coneguem més la nostra llengua i la seva història.

No volem acabar sense assenyalar l'oportunitat d'aquesta novetat bibliogràfica, que aporta un cabal d'informació nova sobre la normativa i sobre l'home que va fixar el català modern. Un segle després de l'aparició de la primera obra del codi normatiu, *Fabra, encara* apareix justament en el moment en què la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans continua la seva comesa d'actualitzar la normativa, ara concretament en el pla gramatical, amb l'elaboració, ja en una fase molt avançada, de la nova *Gramàtica de la llengua catalana*.